

Collegevoorstel

Titel	Datum
Schriftelijke vragen van de D66-fractie aan het college van B&W op grond van artikel 34 van het Reglement van Orde betreffende de wijze waarop de gemeente Apeldoorn algoritmes toepast.	9-12-2020
Betrokkenen	
Auteur : P. Vermeij (055 580 2362)	
Eenheid : Informatie	
Betrokken eenheden :	
Portefeuillehouder : W. Willems	
Programmawethouder : n.v.t.	
Behandelwijze	
B&W : Hamerstuk	
Presidium/PMA/Raad : Ja	
Behandelvoorstel :	
Openbaarheid	
Voorstel : Openbaar	
Toelichting : Openbaar	
Bijgevoegde stukken : Openbaar	
Bijgevoegde stukken : N.v.t., geen bijgevoegde stukken openbaar	
Voorstel eenheid	
<p>Schriftelijke vragen van de fractie D66 volgens art. 34 Reglement van Orde betreffende titel</p> <p>Voorstel eenheid :</p> <ul style="list-style-type: none"> • Instemmen met de beantwoording van de schriftelijke vragen zoals verwoord in bijgevoegd document. • Dit besluit ter kennis brengen van de gemeenteraad 	

Beantwoording vragen op grond van artikel 34 van het Reglement van Orde van de gemeenteraad.

Vragen van de fractie van: D66

Datum vragen: 14 november 2020

Onderwerp: Schriftelijke vragen van de D66-fractie aan het college van B&W op grond van artikel 34 van het Reglement van Orde betreffende de wijze waarop de gemeente Apeldoorn algoritmes toepast.

Integrale tekst van de inleiding + vragen:

Schriftelijke vragen aan het college van B&W over de wijze waarop de gemeente Apeldoorn algoritmes toepast.

14 november 2020

Geacht college,

Steeds vaker maken niet mensen, maar algoritmes – digitale beslisformules – keuzes over hoe mensen behandeld worden door de overheid. De Belastingdienst gebruikt ze bijv. om de hoogte van de huursubsidie of zorgtoeslag te berekenen. Bij het CIZ helpen algoritmes bepalen of mensen recht hebben op zorg uit de wet Langdurige zorg en Reclassering Nederland gebruikt algoritmes om de kans op recidive te berekenen.

Ook op gemeentelijk niveau worden er beslissingen gemaakt die de levens van mensen fundamenteel raken. Denk aan leerplicht, zorg en sociale zekerheid. Het kan gaan om minder controversiële algoritmische toepassingen, zoals het voorspellen van drukte in de binnenstad of het optimaliseren van routes voor de vuilnisophaaldienst.

Toch kunnen er ook in eenvoudige algoritmische toepassingen of statistische tools politieke vragen verscholen zitten. Bijvoorbeeld wanneer leefbaarheid in wijken of straten in kaart wordt gebracht op basis van factoren zoals iemands culturele achtergrond. De eerlijkheid van een dergelijke tool hangt dan niet alleen af van de tool zelf (bijv. welke variabelen worden meegenomen) maar ook de manier waarop het bijdraagt aan besluitvorming en wat deze besluitvorming inhoudt.

Complexere algoritmes (zoals algoritmes die ontwikkeld zijn met behulp van machine learning), kan de inzichtelijkheid en uitlegbaarheid van besluitvorming in het gedrang brengen. Vaak wordt er dan een 'profiel' gemaakt op basis van grote hoeveelheden data, bijvoorbeeld een profiel van een sociale zekerheidsfraudeur, om vervolgens mensen die overeenkomen met dit profiel te onderwerpen aan extra controles. Wanneer algoritmes niet meer uit te leggen zijn, kan dit de controlerende functie van volksvertegenwoordigers belemmeren.

De fractie van D66 wil graag van het college weten in welke mate de gemeente Apeldoorn gebruik maakt van algoritmes. Daarbij willen we ook graag weten in welke mate er gebruik gemaakt wordt van "machine learning" bij de ontwikkeling van algoritmes.

1. Maakt de gemeente of partijen die werkzaamheden voor of namens de gemeente uitvoeren gebruik van algoritmes die zijn getraind door middel van supervised learning?
 - a. Zo ja, ter beantwoording van welke vraagstukken gebruikt zij deze algoritmes? Is het opstellen van (risico)profielen van mensen hier onderdeel van?
 - b. Hoe zijn deze algoritmes tot stand gekomen?
 - c. Welke (persoons)gegevens worden door de gemeente gebruikt voor het trainen en testen van deze algoritmes? Welke (persoons)gegevens worden door de gemeente gebruikt voor de implementatie van deze algoritmes?
2. Maakt de gemeente of partijen die werkzaamheden voor of namens de gemeente uitvoeren gebruik van algoritmes die zijn getraind door middel van unsupervised learning?
 - a. Zo ja, ter beantwoording van welke vraagstukken gebruikt zij deze algoritmes? Is het opstellen van (risico)profielen van mensen hier onderdeel van?
 - b. Hoe zijn deze algoritmes tot stand gekomen?
 - c. Welke (persoons)gegevens worden door de gemeente gebruikt voor het trainen en testen van deze algoritmes? Welke (persoons)gegevens worden door de gemeente gebruikt voor de implementatie van deze algoritmes?
3. Is het college bereid om een openbaar register te publiceren waarin zij haar algoritmische toepassingen omschrijft en toelicht, met daarbij ook welke gegevens worden gebruikt?
4. Is het college zich bewust van de risico's op onethische gevolgen van het gebruik van algoritmes, zoals discriminatie, stigmatisering, het beperken van persoonlijke vrijheden zoals zelfbeschikking en het in stand houden of versterken van ongelijkheid? Welke maatregelen neemt het college om deze risico's te vermijden en potentiële negatieve gevolgen tegen te gaan?
5. Is het college zich bewust van de (onbewuste) keuzes en de daarmee samenhangende (on)ethische aspecten in het proces van het gebruik van algoritmes? Zo ja, waaruit blijkt dit?

6. Neemt het college het gebruik van algoritmes en de daaraan verbonden ethische aspecten rondom algoritmes mee in inkoopvoorwaarden met leveranciers? Zo ja, welke voorwaarden zijn dit?
7. Heeft het college een ethische commissie, zoals bijvoorbeeld de gemeente Enschede, aangesteld die zich ontfermt over of er wel of niet ethisch gebruik wordt gemaakt van algoritmes door de gemeente? Zo nee, ziet het college het nut in van een dergelijke commissie en overweegt zij om deze aan te stellen?
8. Is het college bereid om een (jaarlijkse) audit uit te voeren ter controle van de algoritmische toepassingen van de gemeente? Zo nee, waarom niet?
9. Heeft het college advies ingewonnen over het implementeren van algoritmes bij een onafhankelijke organisatie? Zo ja, welke organisatie is dit? Heeft deze organisatie ook geëvalueerd of het algoritme voldoet aan de eisen van de Algemene Verordening Gegevensbescherming (AVG) en de Algemene Wet Gelijke Behandeling (AWGB)? En wat was hiervan de uitkomst?
10. Wordt er door de Functionaris Gegevensbescherming (FG) naast privacy ook naar ethische aspecten gekeken, zoals gelijke behandeling en transparantie? Zo ja, hoe worden deze geborgd en bij wie ligt de verantwoordelijkheid? Is het college bereid om hiervoor een aparte functionaris aan te stellen?

Beantwoording vragen:

1. Nee, de gemeente, noch partijen die voor of namens de gemeente werkzaamheden uitvoeren, maken gebruik van algoritmes die zijn getraind door middel van supervised learning. We onderzoeken wel of we voor de mutatiedetectie van de BAG en de BGT gebruik kunnen maken van slimme algoritmen, maar de BAG en BGT zijn beide openbare basisregistraties.
2. Nee, de gemeente, noch partijen die voor of namens de gemeente werkzaamheden uitvoeren, maken gebruik van algoritmes die zijn getraind door middel van unsupervised learning. We onderzoeken wel of we voor de mutatiedetectie van de BAG en de BGT gebruik kunnen maken van slimme algoritmen, maar de BAG en BGT zijn beide openbare basisregistraties.
3. Het college is in principe bereid om in een openbaar register te publiceren welke algoritmische toepassingen worden gebruikt. Echter op dit moment gebruikt de gemeente nog géén toepassingen waarin de genoemde algoritmen voorkomen. Dus er valt vooralsnog niets te publiceren.
4. Het college is zich terdege bewust van de genoemde risico's. Op 29 november 2019 hebben de leden van de VNG tijdens de BAVL ingestemd met de Principes Digitale Samenleving. Ook gemeente Apeldoorn onderschrijft deze principes. Om bewustzijn te creëren voor de genoemde risico's hebben alle medewerkers van het Apeldoornse datalab recentelijk de training "De Ethische Data Assistent" (DEDA) bij de Utrecht Dataschool (Universiteit Utrecht) gevolgd. De training helpt de medewerkers om ethische problemen in dataprojecten, datamanagement en databeleid te herkennen. Medewerkers hebben in de training geleerd om ethische kwesties bij dataprojecten in kaart te brengen en hoe ze kunnen zorgen voor de verantwoording aan de diverse stakeholders en het publiek. Naar aanleiding van deze eerste positieve kennismaking met het DEDA-instrument denkt de organisatie na over hoe het instrument geborgd kan worden in de bestaande werkprocessen.
5. Het college is zich hiervan bewust. Dit is ook de reden waarom medewerkers opgeleid worden om met deze aspecten om te gaan en dat er vanuit de organisatie wordt nagedacht over hoe het DEDA-instrument een plek kan krijgen in de bestaande werkprocessen.
6. De gemeente hanteert bij ICT aanbestedingen standaard de Gemeentelijke Inkoopvoorwaarden bij IT (GIBIT). Vooralsnog heeft de gemeente geen toepassingen ingekocht die gebruik maken van

(un)supervised algoritmen. Indien hier in de toekomst wel sprake van zal zijn, dan zal de gemeente gebruik maken van de gezamenlijke inkoopvoorwaarden voor algoritmen die in ontwikkeling zijn (<https://www.binnenlandsbestuur.nl/digitaal/nieuws/gemeenten-gaan-inkoopvoorwaarden-algoritmen-delen.14376287.lynkx>).

7. Het college ziet zeker het nut in van een dergelijke commissie, maar beschikt er zelf nog niet over. De gemeente is daarom initiatiefnemer binnen de G40 om een dergelijke commissie op te zetten en in gesprek met andere gemeenten over hoe en in welke vorm hier inhoud aan gegeven kan worden. Het is de bedoeling om het initiatief daarna te verbreden naar VNG-verband.

8. Het college is hier in principe toe bereid, maar vindt dit vooralsnog niet opportuun omdat de gemeente vooralsnog geen gebruik maakt van algoritmische toepassingen.

9. Het college heeft vooralsnog geen advies ingewonnen over het implementeren van algoritmen, omdat er vooralsnog geen concrete voornemens zijn om deze algoritmische toepassingen te implementeren.

10. De Functionaris Gegevensbescherming (FG) kijkt ook naar ethische aspecten die in het verlengde liggen van de AVG. De toets ligt primair op het toepassen van de AVG en de artikelen 5 (algemene uitgangspunten) en 6 (rechtmatige grondslag) in het bijzonder. Daarnaast zal aansluitend op uw vraagstelling ook worden gekeken naar een juiste toepassing van de transparantiebeginselen zoals neergelegd in de artikelen 13 en 14 van de AVG (zie met name artikel 13 lid 2 onder f en artikel 14 lid 2 onder g) alsook de juiste toepassing van artikel 22 van de AVG aangaande het recht om niet onderworpen te worden aan geautomatiseerde individuele besluitvorming waaronder profilering.

De primaire verantwoordelijkheid voor deze ethische aspecten ligt net als bij privacy in het algemeen primair bij de eigenaar van de data, dat is het lijnmanagement. Net als bij de AVG ligt de eindverantwoordelijkheid voor het ethisch gebruik van data bij het college van B&W. Het college is vooralsnog niet bereid om hiervoor een aparte functionaris aan te stellen, maar onderzoekt wel samen met andere gemeenten op welke wijze invulling gegeven kan worden aan een ethische commissie.